

משמעות חונכות פר"ח עבור החניכים והחונכים - מחקר הערכה ילדים הנחנכים שנתיים ברציפות.

עורכי המחקר: סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאמנויות - הרשות למחקר ולהערכה ע"ש מרדכי סגל

בהערכה שנעשתה בשנת תשע"ב זוהו ארבעה פרופילים מרכזיים של חונכות על קו רצף כשבקצה האחד של הרצף נמצאו החונכים 'הממוקדים בעצמם', בהמשכו זהו החונכים 'הממוקדים במטרה מוגדרת' (לימודית ו/או חברתית). במרכז קו הרצף מופו החונכים 'ממוקדי הקשר' שפיתוח קשר משמעותי עם חניניהם היה במרכז פעילותם. בקצה הרצף נמצאו 'בעלי הראייה ההוליסטית', אשר זהו כבעלי הראייה המורכבת ביותר של החניך והחונכות.

מטרות המחקר:

- לבחון את תרומות החונכות ואת התהליכים הכרוכים לחניכים שהתנסו בעבר בחוויית חונכות.
- להשוות ממצאי שנה זו לממצאי שנה קודמת בה נבדקו חניכים שנפגשו עם החונכות בפעם הראשונה.
- לבחון את חווית החונכות כפי שנתפסה על ידי החונכים.
- לבחון קשר אפשרי בין חווית החניכים לחוויית החונכים, נקודות דמיון ושוני בתפיסתם ואופני השפעה אפשריים.
- לבחון את תרומת החונכות בהיבטים: אקדמי-לימודי, רגשי וחברתי-בינאישי,
- לבחון את אפיוניהם של קשרי חונכות שהופסקו.
- הערה: בשנה הראשונה למחקר נבחנה המטרה הראשונה ואילו האחרות נוספו בשנה השנייה למחקר.
- לבחון תפיסות מוקדמות המתייחסות למניעים וציפיות של החונכים.
- לבחון את אופי האינטראקציה והקשר של החונכים עם החניכים.
- לבחון את שביעות הרצון של החונכים מחוויית החונכות.
- לאפיין את גורמי התמיכה בחונכות.
- לבחון את גורמי הנשירה של חניכים.
- הערה: נערכה השוואה לממצאי השנה הקודמת (שנת החונכות הראשונה).

הליך המחקר:

- המדגם כלל 34 חונכים - סטודנטים הלומדים מקצועות מגוונים; 22 בנות ו 12 בנים, ממנהלות: תל אביב, מרכז וצפון.
- מדגם המחקר כלל 33 חניכים תלמידי כיתות ג'-ו; 21 בנות ו 11 בנים, ממנהלות: תל אביב, מרכז וצפון.
- כלי המחקר: ראיונות חצי מובנים שנערכו עם החניכים ושאלונים פתוחים לחונכים.
- כל החניכים, שהשתתפו במחקר, נחנכו בעבר. מרבית החונכים לא התנסו קודם בחונכות.

ממצאים והמלצות:

- רצף הפרופילים ככלי אנליטי אפקטיבי נמצא רלוונטי להבנת חווית החונכות של חונכים וחניכים ולשיפורה.
- ניתן להתייחס אל הפרופילים ככלי אנליטי-יישומי שעשוי לשרת את מלאכת התאמת חונך/ת - חניך/ה.
- זיהוי מיקום מערכת היחסים חונך/ת - חניך/ה על קו הרצף עשויה לתרום תרומה חשובה ליעול ולהעמקת הקשר.
- אצל חניכים משנת חונכות שנייה ואילך המובחנות בין הפרופילים ברורה פחות וקיימת התכנסות למערך של קשר על נגזרותיו השונות.
- זיהוי המיקומים הנמוכים על הרצף עשויים לנבא נשירה ובאופן כללי להעיד על חונכות לא יעילה.
- חונכים בעלי מיקוד עצמי גבוה, מתקשים להבחין בקשיי ובצרכי החניכים ולכן מתאימים פחות לעבודת חונכות.
- חניכים וחניכות המתקשים ביצירת קשר משמעותי ובביטוי רגשות עשויים לצאת נשכרים בעבודה עם חונכות בנות.
- חניכים ובעיקר חניכות הנוטים/נוטות לתלותיות יתר עשויים/עשויות להצמיח את עצמיותם/ן המובחנת בקשר עם חונכים/חונכות שמופו כחונכים הוליסטיים.
- חניכים המתקשים בתחום הלימודי עשויים להפיק יותר מקשר עם חונכים/חונכות המאופיינים בפרופיל המשולב של 'קשר לומד' או של 'מכווני לימודים בזיקה למודל של קשר'. (תת פרופיל שאובחן במחקר שנה שניה).
- חונכות נוטות לעצב ולמסגר את חווית החונכות במונחים של קשר יותר מאשר חונכים וחניכים, לפיכך כדאי לערוך התאמה מגדרית בשלב ההצמדה לפי צרכי ו/או רמת הרגישות של החניך/ה לממד זה.
- ניתן לסכם כי באופן כללי חניכים/חניכות מעדיפים התנהלות מכוונת קשר, בעוד החונכים/חונכות נוטים להקפיד על עמידה ביעדי הישגים ובהעצמה אישית. הממצאים ממדגם הצמידים מוכיח כי ברוב המקרים מתפתחת התנהלות המאזנת בין שני הממדים, עם זאת, נדרשת ערנות לתופעה ויש לעודד יחס מאוזן בהתאמה לצרכי החניכים.
- פרופיל החונכות ההוליסטי נמצא כדגם החונכות המיטיב ביותר.
- נמצא קשר בין ותק החניכים לבין מספר קשרי החונכות ההוליסטית. חניכים ותיקים נמנעו ממערכות ההוליסטיות.
- חונכים הוליסטיים שהצליחו להתגבר על מגבלותיהן של 'הטיות שמרניות' עשו זאת באמצעות הרחבת הזירה, מתן אפשרות לחניך/ה להשתתף בתכנון הפעילות ובביצועה באופן אקטיבי (הדדיות ושוויוניות).
- ממצאי המחקר מלמדים כי גורמי התמיכה המשמעותיים ביותר לחונכים הם הרכזים. רמת הרלוונטיות של גורמים אחרים (סרטון ווירטואלי ו/או המפגש של החונך/ת עם בעלי תפקידים בביה"ס) לא הוכחו כרלוונטיים ונראה כי יש לשקוד על שיפור רמת האפקטיביות שלהם.
- המחקר מדגיש כי החונכים נתמכים בגורמי תמיכה לא ממוסדים וכי יש מקום להתייחס אליהם במסגרת מערך התמיכה של פר"ח.
- הורי החניך/ה משמעותיים מאד בקשרי חונכות רבים לעתים כגורם תומך ולעתים כגורם מפריע (במיוחד כתומכי פרופיל ממוקדי מטרות לימודיות).

